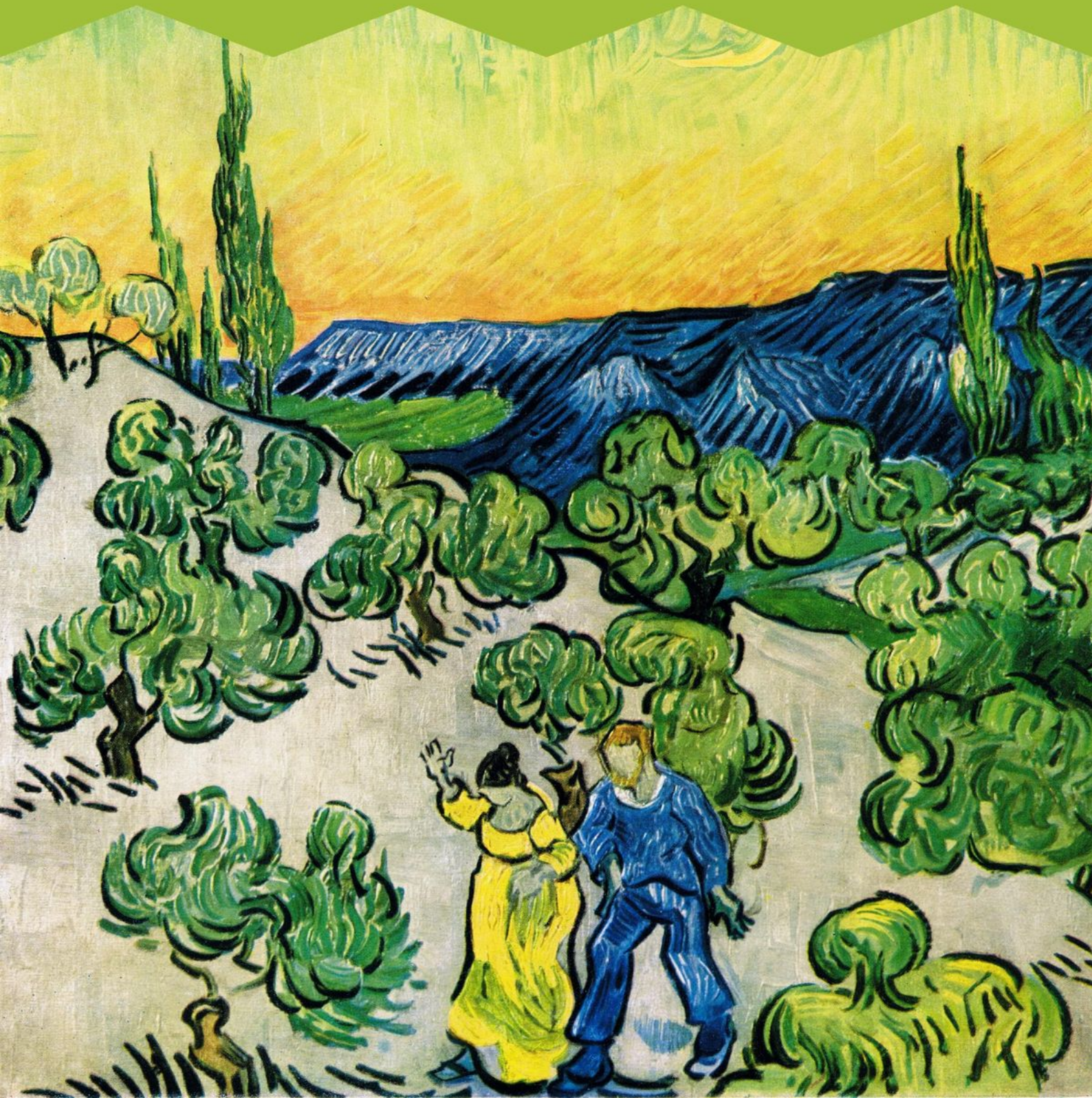

Skumbrie w tomacie i inne wiersze

KONSTANTY ILDEFONS GAŁCZYŃSKI

Skumbrie w tomacie i inne wiersze satyryczne

Dlaczego ogórek nie śpiewa

(z niedokończony całości pt. „Miłosierdzie”)

Pytanie to, w tytule
postawione tak śmiało,
choćby z największym bólem
rozwiązać by należało.

Jeśli ogórek nie śpiewa,
i to o żadnej porze,
to widać z woli nieba
prawdopodobnie nie może.

Lecz jeśli pragnie? Gorąco!
Jak dotąd nikt. Jak skowronek.
Jeżeli w słoju nocą
lzy przelewa zielone?

Noc, Łzy

Mijają lata, zimy,
raz słoneczko, raz chmurka;
a my obojętnie przechodzimy
koło niejednego ogórka.

Wiersz z roku 1946 o nieznaną dacie pierwodruku; pierwsza publikacja książkowa: *Zaczarowana dorożka*, *Czytelnik* 1948.

Skumbrie w tomacie

Stanisławowi Piaseckiemu¹

Raz do gazety «Słowo Niebieskie»
(skumbrie² w tomacie³ skumbrie w tomacie),

¹Piasecki, Stanisław (1900–1941) — publicysta, krytyk literacki, prozaik i działacz polityczny; założyciel i red. naczelny związanego z obozem endecji tygodnika literacko-artystycznego „Prosto z mostu” (1935–1939), w którym wiersz *Skumbrie w tomacie* ukazał się po raz pierwszy (1936, nr 10). [przypis edytorski]

²skumbria (daw., z ros. скумбрия) — makrela (łac. *Scomber*), ryba morska o tłustym mięsie; *skumbrie w tomacie*: konserwa rybna z makreli w sosie pomidorowym. [przypis edytorski]

³tomat (daw., rzad., z ros. томат, od fr. *sauce tomate*) — sos pomidorowy. [przypis edytorski]

przyszedł maluśki staruszek z pieskiem.
(skumbrie w tomacie pstrąg)

— Kto pan jest, mów pan, choć pod sekretem⁴!
(skumbrie w tomacie skumbrie w tomacie)

— Ja jestem król Władysław Łokietek⁵.
(skumbrie w tomacie pstrąg)

Siedziałem — mówi — długo w tej grocie,
(skumbrie w tomacie skumbrie w tomacie)
dłużej nie mogę... skumbrie w tomacie!
(skumbrie w tomacie pstrąg)

Zaraza rośnie świątek i piątek.
(skumbrie w tomacie skumbrie w tomacie)
Idę na Polskę⁶ robić porządek.
(skumbrie w tomacie pstrąg)

Na to naczelny kichnął redaktor
(skumbrie w tomacie skumbrie w tomacie)
i po namyśle powiada: — Jak to?
(skumbrie w tomacie pstrąg)

Chce pan naprawić błędy systemu?
(skumbrie w tomacie skumbrie w tomacie)
Był tu już taki dziesięć lat temu.⁷
(skumbrie w tomacie pstrąg)

Bunt, Walka, Krew

Także szlachetny. Strzelał. Nie wyszło.
(skumbrie w tomacie skumbrie w tomacie)
Krew się poląła, a potem wyszło.
(skumbrie w tomacie pstrąg)

— Ach, co pan mówi? — jęknął Łokietek;
(skumbrie w tomacie skumbrie w tomacie)
łzami w redakcji zalał serwetę.
(skumbrie w tomacie pstrąg)

— Znaczy się, muszę wracać do groty,
(skumbrie w tomacie skumbrie w tomacie)
czyli że pocierp, mój Władku złoty!
(skumbrie w tomacie pstrąg)

Skumbrie w tomacie, skumbrie w tomacie!
(skumbrie w tomacie skumbrie w tomacie)
Chcieliście Polski, no to ją macie!
(skumbrie w tomacie pstrąg)

Polska

⁴pod sekretem — prosząc o zachowanie tajemnicy. [przypis edytorski]

⁵Władysław I Łokietek (ok. 1260–1333) — książę łączycy i kujawski, zjednoczył główne księstwa Piastów po okresie rozbitcia dzielnicowego, koronowany na króla Polski w 1320; *Siedziałem (...) długo w tej grocie*: wg legendy Władysław Łokietek, uciekając przed wojskami czeskiego króla Wacława II, na kilka tygodni schronił się w grocie w pobliżu Ojcowa, a życie uratował mu pająk, który zasnuł otwór pajęczyną, czym zmylił pościg; autor połączył tę legendę z legendą o śpiących w tatrzańskich jaskini rycerzach, którzy zbudzą się do walki, gdy Polska znajdzie się w potrzebie. [przypis edytorski]

⁶*Idę na Polskę* (pot.) — popr.: idę w Polskę. [przypis edytorski]

⁷*Chce pan naprawić błędy systemu? (...) Był tu już taki dziesięć lat temu (...) Strzelał...* — odniesienie do przewrotu majowego (12–15 maja 1926), zbrojnego zamachu stanu dokonanego przez marszałka Józefa Piłsudskiego pod hasłami uzdrowienia sytuacji w kraju powodowanej nieudolnością systemu parlamentarno-demokratycznego; w czasie przewrotu zginęło po obu stronach konfliktu ok. 400 osób, a ok. 1000 zostało rannych. [przypis edytorski]

Pierwodruk: „Prosto z mostu” 1936, nr 10.

O wróbelku

Wróbelek jest mała ptaszyna,
wróbelek istotka niewielka,
on brzydką stonogę pochłania,
lecz nikt nie popiera wróbelka.

Więc wołam: Czyż nikt nie pamięta,
że wróbelek jest druh nasz szczery?!

.....
Kochajcie wróbelka, dziewczęta,
kochajcie, do jasnej cholery!

Ptak

Pierwodruk: „Przekrój” 1947, nr 126.

Ballada o trzęsących się portkach

Posłuchajcie, o dziatki⁸,
bardzo ślicznej balladki:

Był sobie pewien pan,
na twarzy kwaśny i wklęsły,
miał portek z piętnaście par
(a może szesnaście)
i wszystkie mu się trzęsły;

włoży szare: jak w febrze;
włoży granatowe: też;
od ślubu: jeszcze lepsze!
marengo⁹: wzdłuż i wszerz.

Krótko mówiąc, w którekolwiek portki
kończyny dolne wtykał,
to trzęsły mu się one
jak nie przymierzając osika.

W ten sposób, przez trzęsienie,
pan żywot miał bardzo lichey,
bo wszędzie, gdzie wszedł, zdziwienie,
a potem śmichy i chichy.

W końcu babcia czy ciocia,
już nie pamiętam kto,
powiedziała do tego pana:
«Chłopcze, ty uschniesz, bo

⁸dziatki (daw.) — dzieci. [przypis edytorski]

⁹marengo — odcień ciemnoszarego, nieco jaśniejszy od grafitowego. [przypis edytorski]

nad portek sprawą przedziwną
wylałeś trzy morza łez,
a znowu nie jest tak zimno,
więc spróbuj chodzić bez.

Toć¹⁰ są materiały urocze.
Toć są, kochanie. Toć.
Ty kup sobie jakiś szlafroczek
i w tym szlafrocuku chodź;

Strój

lub od razu na zadek
kup sobie spódnic troszkę,
a na wszelki wypadek
parasolkę. I broszkę;

też innych rzeczy mnóstwo,
kociackie¹¹ ochędóstwo¹²,

rzęsy z drutu, najlony¹³ —
i już będziesz urządzony,
a wąsy sobie wyskub.
I tak wyglądasz jak biskup».

Kupił pan sobie szlafroczek,
chodził w szlafrocuku roczek,
ale tylko w ciemności,
bo i szlafrok trząśł mu się cości¹⁴;

a portki schowane w kredensie
też się nie zrzekły tych trzęsień;
trzęsło się całe mieszkanko,
kanapy i futryny,
bo to był dom melancho
i bardzo cyko ryjny¹⁵.

Tutaj się kończy ballada
o portkach się trzęsących,
z ballady moral gada,
moral następujący:

GDY WIEJE WIATR HISTORII,
LUDZIOM JAK PIĘKNYM PTAKOM
ROSNĄ SKRZYDŁA, NATOMIAST
TRZĘSĄ SIĘ PORTKI PĘTAKOM.

Historia, Tchórzostwo

Pierwodruk: „Szpilki” 1953, nr 9.

¹⁰toć (daw.) — przecież. [przypis edytorski]

¹¹kociacki (neol.) — właściwy kociakom, taki jak u kociaka; *kociak* (pot.): atrakcyjna młoda kobieta, zwykle o modnym, kokieteryjnym wyglądzie i zachowaniu. [przypis edytorski]

¹²ochędóstwo (daw.) — schludność, dbałość o wygląd; stroje, ozdoby (por. Jan Kochanowski, *Tren VII*: „Nieszczęsne ochędóstwo, żalodne ubiory / Mojej namilszej cory”). [przypis edytorski]

¹³najlon (fonet. ang. *nylon*) — nylon, tkanina syntetyczna o dużej wytrzymałości, wynaleziona w 1935, zaprezentowana w 1938; *nylony*: damskie pończochy z takiej tkaniny, które w latach 40. i 50. XX w. z powodu swojej trwałości i przezroczystości stały się bardzo pożądane. [przypis edytorski]

¹⁴cości (gw.) — coś. [przypis edytorski]

¹⁵cykoryjny (pot.) — strachliwy, tchórzliwy; od: *cykor*: strach, tchórz. [przypis edytorski]

Dwa paszkwile na Kociubińską Her- menegildę

I

Kociubińska pachnie dorszem,
Kociubińska Hermenegilda¹⁶ —
i pisze wiersze coraz gorsze,
i tych wierszy nikt nie wyda;

oczywiście, jak dobra babka
muszę ich słuchać, lecz gdy czyta,
nagle spada ze stołu karafka
i noc staje w biegu jak wryta;

więc ją biję laską po głowie.
Kociubińską Hermenegildę.
Ona: *cy psyjdzies jutro? powiedz!*
Ja: *ze prawdopodobnie psyjdę.*

Poetka

II

Kociubińska ma dwie torebki,
a w tych torebkach kompletny chaos,
więcej: prawdziwy magiczny sklepik,
bo: i «Kuznica»¹⁷, i kakao,

i dorsz, i «Karenina Anna»¹⁸
z fotografiami dziewczyn z Bali¹⁹,
zżółkły wycinek ze «Skamandra»²⁰,
że «nie będziemy drukowali»,

okładki jakichś książek Roju²¹,
cztery obrazki prawie święte,
muszla, Zielona Gęś z «Przekroju»²²,
popodkreślana atramentem,

dwie gumy «z myszką»²³, dwa ramiączka,
próbka tapety tajemnicza,

Poetka

¹⁶*Hermenegilda Kociubińska* — fikcyjna postać groteskowej poetki „hermetyczno-sympatycznej”, występująca w satyrycznych tekstach Gałczyńskiego, m.in. w cyklu miniatur *Teatrzyk Zielona Gęś*. [przypis edytorski]

¹⁷„*Kuznica*” — tygodnik społeczno-literacki, wyd. w latach 1945–1950, początkowo w Łodzi, następnie w Warszawie. [przypis edytorski]

¹⁸*Anna Karenina* — klasyczna powieść psychologiczna rosyjskiego pisarza Lwa Tolstoja, wyd. 1875–1877. [przypis edytorski]

¹⁹*Bali* — wyspa w Indonezji, ośrodek kultury i sztuki. [przypis edytorski]

²⁰„*Skamander*” — polskie czasopismo literackie, założone przez grupę poetycką o tej samej nazwie, wyd. w latach 1920–1928, a następnie 1935–1939. [przypis edytorski]

²¹*Rój*, właśc. *Towarzystwo Wydawnicze „Rój”* — największe w okresie międzywojennym wydawnictwo beletrystyki w Polsce, publikujące głównie tanie książki na niskim poziomie edytorskim. [przypis edytorski]

²²*Zielona Gęś z „Przekroju”* — groteskowe miniatury dramatyczne Konstantego Ildefonsa Gałczyńskiego z cyklu *Teatrzyk Zielona Gęś*, publikowane na ostatniej stronie tygodnika „Przekrój” w latach 1946–1950. [przypis edytorski]

²³*dwie gumy „z myszką”* — gumki do wymazywania z z obrazkiem myszki. [przypis edytorski]

list Osmańczyka²⁴, autograf Wionczka²⁵
i wielki portret Turowicza²⁶.

Więc ją biję laską po głowie,
Kociubińską Hermenegildę.
Ona: *cy psyjdzies jutro? powiedz!*
Ja: *ze prawdopodobnie psyjdę.*

Pierwodruk: „Odrodzenie” 1946, nr 29.

Ofiara świerzopa

Jest w I Księdze «Pana Tadeusza»
taki ustęp, panie doktorze:
«Gdzie bursztynowy świerzop²⁷, gryka jak śnieg biała...»
I właśnie przez ten świerzop neurastenii²⁸ cała...
O Boże, Boże...

Bo gdy spytałem Kridla²⁹, co to takiego świerzop,
Kridl odpowiedział: — Hm, może to jaki przyrząd?
Potem pytałem Pigoń³⁰,
a Pigoń podniósł ramiona.

Potem ryłem w cyklopediach³¹,
w katalogach i w słownikach,
i w staropolskich trajediach³²,
i w herbarzach, i w zielnikach...

Idzie jesień i zima.
Ale świerzopa ni ma.

Już szepczą naokół panie:
— Cóż się zrobiło z chłopa!

Poezja

²⁴Osmańczyk, Edmund (1913–1989) — polski publicysta, dziennikarz, politolog i polityk, wielokrotny poseł na sejm PRL, członek Rady Państwa (1979–1980), senator I kadencji (1989–1991). [przypis edytorski]

²⁵Wionczek, Mieczysław (1918–1988) — polski dziennikarz, korespondent PAP; opisywał sytuację na Dolnym Śląsku po bezpośrednio zakończeniu działań wojennych, relacjonował proces w Norymberdze oraz amerykańskie doświadczenia z eksplozjami atomowymi na atolu Bikini, publikował m.in. w „Przekroju”, w „Kuźnicy” i „Odrodzeniu”. [przypis edytorski]

²⁶Turowicz, Jerzy (1912–1999) — polski dziennikarz i publicysta, redaktor naczelny „Tygodnika Powszechnego” (1945–1953 i 1956–1999), katolickiego czasopisma o tematyce społeczno-kulturalnej i politycznej. [przypis edytorski]

²⁷świerzop — dawna regionalna nazwa niektórych gatunków roślin z rodziny kapustowatych mających żółte kwiaty i rosnących na nieużytkach i polach uprawnych jako chwast: a) rzodkiew świerzopa (*Raphanus raphanistrum*), o jadalnych liściach; lub b) podobna do niej gorczyca świerzopa (gorczyca polna, ognicha, *Sinapis arvensis*), dawniej używana w lecznictwie oraz do wytwarzania oleju i musztardy. [przypis edytorski]

²⁸neurastenia — nerwica, nadpobudliwość. [przypis edytorski]

²⁹Kridl, Manfred (1882–1957) — polski historyk i teoretyk literatury, profesor uniwersytetu w Wilnie, podczas wojny wyemigrował do USA; autor m.in. obszernego podręcznika *Literatura polska wieku XIX* (1925–1933). [przypis edytorski]

³⁰Pigoń, Stanisław (1885–1968) — historyk literatury polskiej, edytor, badacz romantyzmu i Młodej Polski; profesor uniwersytetu w Wilnie, a następnie Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie; znawca biografii i twórczości Mickiewicza, edytor i komentator wielu wydań (od 1925) poematu *Pan Tadeusz* w serii Biblioteka Narodowa (początkowo uważał Mickiewiczowski świerzop za ognichę, w ostatnich wydaniach opowiadał się za identyfikacją świerzopa jako rzepaku). [przypis edytorski]

³¹cyklopedia (daw.) — encyklopedia. [przypis edytorski]

³²tragedia (daw.) — tragedia. [przypis edytorski]

Dziękuję, panie Adamie!!!
Jestem ofiara świerzopa.

Pierwodruk: „Kurier Poranny” 1934, nr 306.

Śmierć poety

Nie pomogły zastrzyki,
recenzje i pomniki
ni kwaśne mleko:
Przyszedł szarlatan³³ — szuja,
opukał go, pobujał:
— Dementia praecox³⁴.

Choroba, Lekarz

Toż radość była w domu,
nareszcie koniec sromu³⁵,
skończony kłopot!
Dozorca śmiał się setnie:
— Zaraz mu nitkę przetnie
panna Atropos³⁶.

Śmiech, Śmierć

Żona klaskała w dłonie:
— Ach, przecie nadszedł koniec
pijackich orgii.
Bólów miałam niemało,
nareszcie twoje ciało
wezmą do morgi³⁷.

Wszyscy stanęli kołem
z czołem bardzo wesołem:
Prasa, kuzyni;
i szacowne to grono
orzekło unisono³⁸:
— Dobrze tak świni!

Po co dziewczki uwodził,
nocą domy nachodził,
sen rwąc dzieciątek;
i po co «Pod Zegarem»
łał w brzucho wino stare
świętek i piątek?

³³szarlatan — oszust, zwodzący łatwowiernych ludzi swoimi rzekomymi nadzwyczajnymi umiejętnościami. [przypis edytorski]

³⁴dementia praecox (łac., daw. med.) — otępienie wczesne, schorzenie psychiczne polegające na przedwczesnym osłabieniu funkcji intelektualnych, utracie spójności myśli i uczuć oraz częściowym lub całkowitym zerwaniu kontaktu z rzeczywistością; pojęcie historyczne, wprowadzone do medycyny pod koniec XIX w., obecnie nieużywane, zastąpione terminem schizofrenia. [przypis edytorski]

³⁵srom (daw.) — wstyd, hańba. [przypis edytorski]

³⁶Atropos (mit. gr.) — jedna z trzech bogiń przeznaczenia i losu każdego człowieka, przedstawianych jako prządki zajmujące się nicią ludzkiego życia; Atropos wyznaczała kres życia każdego z ludzi: gdy nadchodziła chwila śmierci, przecinała nić. [przypis edytorski]

³⁷morga (daw., z fr. morgue) — kostnica; dawniej ciała zmarłych przechowywano przed pogrzebem w domach mieszkalnych, w budynku kostnicy wystawiano zwłoki osób niezidentyfikowanych w celu ich rozpoznania. [przypis edytorski]

³⁸unisono (muz., z wł.) — jednym głosem. [przypis edytorski]

Zna go dobrze Warszawa:
Pożyczał — nie oddawał,
nasienie drańskie;
a «poetyczne dale»
to były te skandale
w «Małej Ziemiańskiej»³⁹.

Dobrze ci, stary draniu,
za grzechy nad otchłanią
inferna⁴⁰ zwisasz.
Najprzód gwiazdy i róże,
potem stołek w cenzurze⁴¹ —
sprzedajny pisarz!

Tak to nadobne⁴² grono
radziło unisono
w śmiertelnej sali.
A że lico miał bladsze,
orzekli: — Pewnie nadszedł
koniec kanalii.

Zapachniały zefiry⁴³,
brzękły potrójne liry,
pierzchnęła tłuszczka.
Serce alkoholowe
unieśli aniołowie
na złotych bluszczach.

Pierwodruk: „Cyrulik Warszawski” 1930, nr 31.

Satyra na bożą krówkę

Po cholerę toto żyje?
Trudno powiedzieć, czy ma szyję,
a bez szyi komu się przyda?

Pachnie toto jak dno beczki,
jakieś nóżki, jakieś kropeczki —
ohyda.

Człowiek zajęty niesłuchanie,
a toto, proszę, lezie po ścianie
i rozprasza uwagę człowieka;

Zaświaty, Grzech, Kara

Śmierć, Anioł, Alkohol

Zwierzę, Żart

³⁹*Mała Ziemiańska*, właśc. *Ziemiańska* — modna przedwojenna kawiarnia w Warszawie, mieszcząca się przy ul. Mazowieckiej 12; miejsce spotkań literatów, poetów, dziennikarzy, aktorów itp. [przypis edytorski]

⁴⁰*inferno* (wł.) — piekło. [przypis edytorski]

⁴¹*stołek w cenzurze* — w 1930 Gałczyński przez kilka miesięcy pracował jako referent cenzury w Komisariacie Rządu w Warszawie. [przypis edytorski]

⁴²*nadobny* (daw.) — ładny, pełen powabu. [przypis edytorski]

⁴³*zefir* — ciepły, łagodny wiatr; od imienia *Zefira*, greckiego boga i uosobienia wiatru zachodniego. [przypis edytorski]

bo człowiek chciałby się skoncentrować
a ot, bożą krówkę⁴⁴ obserwować
musi, a czas ucieka.

A secundo⁴⁵, szanowne panie,
jakim prawem w zimie na ścianie?!
Co innego latem, gdy kwitnie ogórek!

Bo latem to co innego:
każdy owad może tentego
i w ogóle.

Więc upraszam entomologów⁴⁶,
czyli badaczy owadów nogów⁴⁷,
by się na tę sprawę rzucili z szaleńcem.

I właśnie dlatego w Szczecinie,
gdzie mi czas pracowicie płynie,
satyrę na bożą krówkę napisałem.

Pierwodruk: „Szpilki” 1949, nr 10.

---

⁴⁴*boża krówka* (pot.) — biedronka, drobny chrząszcz o czerwonym tułowiu w czarne kropki. [przypis edytorski]

⁴⁵*secundo* (łac.) — po drugie. [przypis edytorski]

⁴⁶*entomolog* — uczonek zajmujący się badaniami owadów, czyli entomologią. [przypis edytorski]

⁴⁷*nogów* — popr. forma D. lm: nóg. [przypis edytorski]

Wszystkie zasoby Wolnych Lektur możesz swobodnie wykorzystywać, publikować i rozpowszechniać pod warunkiem zachowania warunków licencji i zgodnie z Zasadami wykorzystania Wolnych Lektur.

Ten utwór jest w domenie publicznej.

Wszystkie materiały dodatkowe (przypisy, motywy literackie) są udostępnione na Licencji Wolnej Sztuki 1.3. Fundacja Wolne Lektury zastrzega sobie prawa do wydania krytycznego zgodnie z art. Art.99(2) Ustawy o prawach autorskich i prawach pokrewnych. Wykorzystując zasoby z Wolnych Lektur, należy pamiętać o zapisach licencji oraz zasadach, które spisaliśmy w Zasadach wykorzystania Wolnych Lektur. Zapoznaj się z nimi, zanim udostępnisz dalej nasze książki.

E-book można pobrać ze strony: <https://wolnelektury.pl/katalog/lektura/galczynski-skumbrie-w-tomacie-i-inne-wiersze/>

Tekst opracowany na podstawie: Konstanty Ildefons Gałczyński, Wybór poezji, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław 1967.

Wydawca: Fundacja Wolne Lektury

Publikacja zrealizowana w ramach biblioteki Wolne Lektury (www.wolnelektury.pl).

Opracowanie redakcyjne i przypisy: Paulina Choromańska, Wojciech Kotwica.

ISBN 978-83-288-7535-7

Wesprzyj Wolne Lektury!

Wolne Lektury to projekt fundacji Wolne Lektury – organizacji pożytku publicznego działającej na rzecz wolności korzystania z dóbr kultury.

Co roku do domeny publicznej przechodzi twórczość kolejnych autorów. Dzięki Twojemu wsparciu będziemy je mogli udostępnić wszystkim bezpłatnie.

Jak możesz pomóc?

Przeznacz 1,5% podatku na rozwój Wolnych Lektur: Fundacja Wolne Lektury, KRS 0000070056.

Wspieraj Wolne Lektury i pomóż nam rozwijać bibliotekę.

Przeznacz darowiznę na konto: [szczegóły na stronie Fundacji](#).